

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

22 päivänä maaliskuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – SEUT 101 artikla – Kahden kansallisen kilpailuviranomaisen tutkima yhteistoimintajärjestely – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 50 artikla – Ne bis in idem -periaate – Sama rikkominen – 52 artiklan 1 kohta – Ne bis in idem -periaatteen rajoitukset – Edellytykset – Yleisen edun mukaisen päämäärän tavoittelemisen – Oikeasuhteisuus

Asiassa C-151/20,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta) on esittänyt 12.3.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 27.3.2020, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Bundeszweibewerbsbehörde

vastaa

Nordzucker AG,

Südzucker AG ja

Agrana Zucker GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti L. Bay Larsen, jaostojen puheenjohtajat A. Arabadjiev, K. Jürimäe (esittelevä tuomari), C. Lycourgos, E. Regan, N. Jääskinen, I. Ziemele ja J. Passer sekä tuomarit M. Ilešič, T. von Danwitz, A. Kumin ja N. Wahl,

julkisasiamies: M. Bobek,

kirjaaja: yksikönpäällikkö D. Dittert,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 22.3.2021 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Bundeszweibewerbsbehörde, asiamiehinnään N. Harsdorf Enderndorf, B. Krauskopf ja A. Xeniadis,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Südzucker AG, edustajinaan C. von Köckritz, W. Bosch ja A. Fritzsche, Rechtsanwälte,
- Agrana Zucker GmbH, edustajinaan H. Wollmann, C. von Köckritz, W. Bosch ja A. Fritzsche, Rechtsanwälte,
- Belgian hallitus, asiamiehinään J.-C. Halleux ja L. Van den Broeck, avustajinaan P. Vernet ja E. de Lophem, avocats,
- Saksan hallitus, asiamiehinään aluksi J. Möller ja S. Heimerl, sittemmin J. Möller,
- Kreikan hallitus, asiamiehenään L. Kotroni,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- Latvian hallitus, asiamiehenään K. Pommere,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna ja M. Wiącek,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A. Keidel, G. Meessen, P. Rossi, H. van Vliet, A. Cleenewerck de Crayencour ja F. van Schaik,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.9.2021 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 50 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Bundeswettbewerbsbehörde (liittovaltion kilpailuviranomainen, Itävalta) (jäljempänä Itävallan kilpailuviranomainen) ja toisaalta Nordzucker AG, Südzucker AG ja Agrana Zucker GmbH (jäljempänä Agrana) ja joka koskee näiden yhtiöiden osallistumista SEUT 101 artiklan ja Itävallan kilpailuoikeuden vastaavien säännösten vastaiseen menettelytapaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) johdanto-osan kuudennen ja kahdeksannen perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:
”(6) [Unionin] kilpailusääntöjen tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi kansallisten kilpailuviranomaisten osallistumista siihen on lisättävä. Tätä varten niillä on oltava valtuudet soveltaa [unionin] oikeutta.

– –

(8) [Unionin] kilpailusääntöjen tehokkaan täytäntöönpanon ja tähän asetukseen sisältyvän yhteistyömekanismin asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset ja tuomioistuimet on velvoitettava soveltamaan myös [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklaa, kun ne soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä sopimuksiin ja käytäntöihin, jotka voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Yhdenvertaisten mahdollisuuksien luomiseksi yhteismarkkinoille yritysten välisiä sopimuksia, yritysten yhteenliittymien päätöksiä ja yritysten yhdenmukaistettuja menettelytapoja varten on [SEUT 103 artiklan 2 kohdan e alakohdan] mukaisesti määriteltävä kansallisen lainsäädännön ja [unionin] kilpailulainsäädännön välinen suhde. Tätä varten on säädettävä, että kansallisen kilpailulainsäädännön soveltaminen [SEUT 101] artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin yritysten välisiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin ei saa johtaa näiden sopimusten, päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kieltämiseen, jos niitä ei ole kielletty myös [unionin] kilpailulainsäädännössä. Sopimusten, päätösten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen käsitteet ovat [unionin] kilpailulainsäädännössä itsenäisiä käsitteitä, jotka kattavat yritysten markkinakäyttämisen koordinoinnin, sellaisena kuin [unionin] tuomioistuimet sen tulkitsevat. – –”

4 Saman asetuksen 3 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuoto on seuraava:

”1. Jos jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tai kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä [SEUT 101] artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka saattavat vaikuttaa kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, niiden on myös sovellettava [SEUT 101] artiklaa mainitunlaisiin sopimuksiin, päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Jos jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tai kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä [SEUT 102] artiklassa kiellettyihin väärinkäyttötapauksiin, niiden on myös sovellettava [SEUT 102] artiklaa.

2. Kansallisen kilpailulainsäädännön soveltaminen ei saa johtaa sellaisten sopimusten, yritysten yhteenliittymien päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kieltämiseen, jotka saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, mutta jotka eivät rajoita kilpailua [SEUT 101] artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla tai jotka täyttävät [SEUT 101] artiklan 3 kohdassa määrätyt edellytykset tai jotka kuuluvat [SEUT 101] artiklan 3 kohdan soveltamiseksi annetun asetuksen piiriin. Jäsenvaltioita ei saa tämän asetuksen nojalla estää hyväksymästä ja soveltamasta alueellaan tiukempia kansallisia lakeja, joissa kielletään tai säädetään rangaistaviksi yritysten toteuttamat yksipuoliset toimet.”

5 Kyseisen asetuksen 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisilla on toimivalta soveltaa [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklaa yksittäisissä asioissa. Toimiessaan omasta aloitteestaan tai kantelun perusteella ne voivat tässä tarkoituksessa tehdä seuraavat päätökset:

- vaatia lopettamaan rikkomisen,
- määrätä välitoimenpiteitä,
- hyväksyä sitoumuksia,

– määrätä sakkoja, uhkasakkoja taikka muita niiden kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä seuraamuksia.

Jos viranomaiset katsovat hallussaan olevien tietojen perusteella, että kiellon edellyttämät perusteet eivät täyty, ne voivat myös päättää, ettei niiden ole syytä toteuttaa toimenpiteitä.”

6 Saman asetuksen 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”[SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklan soveltamiseksi komissiolla ja jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisilla on toimivalta välittää toisilleen tietoa kaikista tosiseikoista tai oikeudellisista seikoista, luottamukselliset tiedot mukaan lukien, ja käyttää niitä todisteina.”

7 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta rikkovat SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan määräyksiä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

8 Nordzucker, Südzucker ja viimeksi mainitun tytäryhtiö Agrana toimivat teollisuuskäyttöön ja kotitalouksien kulutukseen tarkoitetun sokerin tuotannon ja kaupan pitämisen markkinoilla (jäljempänä sokerimarkkinat).

9 Nordzuckerilla ja Südzuckerilla on kolmannen suuren tuottajan kanssa määräävä asema Saksan sokerimarkkinoilla. Nordzuckerin tehtaat sijaitsevat tämän jäsenvaltion pohjoisosassa ja Südzuckerin tehtaat sen eteläosassa. Tehtaiden sijainnin, sokerin ominaispiirteiden ja sen kuljetuskustannusten vuoksi Saksan sokerimarkkinat olivat perinteisesti jaettu kolmeen pääasialliseen maantieteelliseen alueeseen, joista kullakin yhdellä näistä suurista tuottajista on määräävä asema. Tämä markkinoiden maantieteellinen jako ei ulottunut ulkomaisiin markkinoihin – edes markkinoihin, joilla näiden kolmen tuottajan tytäryhtiöt toimivat –, eikä se koskenut muun muassa Itävallan markkinoita.

10 Agrana on suurin sokerintuottaja Itävallassa. Se toimii hyvin pitkälti itsenäisesti niillä markkinoilla, joita se palvelee.

11 Uusien jäsenvaltioiden liittyminen unioniin vuonna 2004 herätti saksalaisissa sokerintuottajissa huolta uusiin jäsenvaltioihin sijoittautuneista yrityksistä aiheutuvan uuden kilpailupaineen vuoksi. Viimeistään vuodesta 2004 alkaen Nordzuckerin ja Südzuckerin myyntijohtajien välillä järjestettiin tältä osin useita kokouksia, joiden päätteeksi nämä yhtiöt sopivat, etteivät ne uuden kilpailupaineen välttämiseksi kilpaile keskenään pyrkimällä toistensa perinteisille pääasiallisille myyntialueille.

12 Agrana havaitsi vuoden 2005 lopulla, että Itävallan markkinoilla toimitettiin muun muassa Nordzuckerin slovakialaiselta tytäryhtiöltä peräisin olevaa sokeria sellaisille itävaltalaisille teollisille asiakkaille, joiden yksinomaisena tavarantoimittajana Agrana oli siihen asti toiminut.

13 Agranan johtaja ilmoitti Südzuckerin myyntijohtajalle näistä toimituksista 22.2.2006 käydyssä puhelinkeskustelussa ja pyysi tältä sellaisen henkilön nimeä, johon hän voisi olla Nordzuckerissa yhteydessä.

- 14 Sdzuckerin myyntijohtaja soitti sitten samana päivänä Nordzuckerin myyntijohtajalle ilmoittaakseen tälle kyseisistä sokeritoimituksista Itävaltaan ja viittasi tästä Saksan sokerimarkkinoille mahdollisesti aiheutuviin seurauksiin (jäljempänä riidanalainen puhelinkeskustelu). Ei ole näytetty toteen, että Agranalle olisi ilmoitettu tästä puhelusta.
- 15 Sen jälkeen, kun Nordzucker oli jättänyt sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevat hakemukset Bundeskartellamtille (liittovaltion kilpailuviranomainen, Saksa) (jäljempänä Saksan kilpailuviranomainen) ja Itvallon kilpailuviranomaiselle, nämä viranomaiset aloittivat rinnakkaiset tutkintamenettelyt.
- 16 Itvallon kilpailuviranomainen nosti syyskuussa 2010 Oberlandesgericht Wienissä (Wienin osavaltion ylioikeus, Itävalta), joka on toimivaltainen kartelliasioita käsittelevä tuomioistuin Itävallassa, kanteen, jossa vaadittiin toteamaan, että Nordzucker oli rikkonut SEUT 101 artiklaa ja Itvallon oikeuden vastaavia säännöksiä, sekä mrmn Sdzuckerille kaksi sakkoa, joista toinen yhteisvastuullisesti Agranan kanssa. Niihin aineellisiin seikkoihin, joihin Itvallon kilpailuviranomainen vetoaa osoittaakseen näiden kolmen yrityksen osallistuneen kartelliin Itvallon sokerimarkkinoilla, kuuluu muun muassa riidanalainen puhelinkeskustelu.
- 17 Saksan kilpailuviranomainen puolestaan totesi 18.2.2014 antamallaan lainvoimaisella päätöksellä, että Nordzucker, Sdzucker ja tämän tuomion 9 kohdassa tarkoitettu kolmas saksalainen tuottaja olivat rikkoneet SEUT 101 artiklaa ja Saksan kilpailuoikeuden vastaavia säännöksiä, ja määräsi Sdzuckerille 195 500 000 euron sakon (jäljempänä Saksan kilpailuviranomaisen lopullinen päätös). Tämän päätöksen mukaan kyseiset yritykset olivat panneet pääasiallisten myyntialueiden keskinäistä kunnioittamista koskevan sopimuksen täytäntöön sokerimarkkinoilla Nordzuckerin ja Sdzuckerin edustajien välisillä säännöllisillä tapaamisilla, joita oli järjestetty vuosina 2004–2007 ja ehkä jopa kesänä 2008 saakka. Saksan kilpailuviranomainen toisti kyseisessä päätöksessä sen riidanalaisen puhelinkeskustelun sisällön, jossa Nordzuckerin ja Sdzuckerin edustajat olivat keskustelleet Itvallon markkinoista. Tämä keskustelu on ainoa seikka, joka liittyy Itvallon markkinoihin, tämän viranomaisen toteamien tosiseikkojen kokonaisuudessa.
- 18 Oberlandesgericht Wien hylkäsi 15.5.2019 antamallaan ratkaisulla Itvallon kilpailuviranomaisen nostaman kanteen muun muassa sillä perusteella, että toinen kansallinen kilpailuviranomainen oli jo määrännyt seuraamuksen riidanalaisen puhelinkeskustelun yhteydessä tehdystä sopimuksesta, joten uusi seuraamus olisi ne bis in idem -periaatteen vastainen.
- 19 Itvallon kilpailuviranomainen valitti tästä ratkaisusta Oberster Gerichtshofiin (ylin tuomioistuin, Itävalta), joka on esittänyt ennakkoratkaisupyynnön. Itvallon kilpailuviranomainen vaatii yhtäältä sen toteamista, että Nordzucker on tämän sopimuksen vuoksi rikkonut SEUT 101 artiklaa ja Itvallon kilpailuoikeuden vastaavia säännöksiä, ja toisaalta, että Sdzuckerille mrtnn asianmukainen sakko tästä samasta rikkomisesta.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensinnäkin perusoikeuskirjan 50 artiklassa vahvistetun ne bis in idem -periaatteen valossa, onko riidanalainen puhelinkeskustelu mahdollista ottaa huomioon, vaikka se on mainittu Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä nimenomaisesti.
- 21 Mainittu tuomioistuin huomauttaa ensinnäkin, että ne bis in idem -periaatetta on idem-osatekijän osalta tulkittu eri tavoin. Kilpailuoikeuden alalla muun muassa 14.2.2012 annetusta tuomiosta Toshiba Corporation ym. (C-17/10, EU:C:2012:72, 97 kohta) ilmenee, että tätä periaatetta voidaan soveltaa vain, jos seuraavat kolme kumulatiivista edellytystä täyttyvät: tosiseikkojen,

- sääntöjen rikkojan ja suojellun oikeudellisen intressin on oltava samat. Muilla unionin oikeuden aloilla, erityisesti 9.3.2006 annetussa tuomiossa Van Esbroeck (C-436/04, EU:C:2006:165, 36 kohta) ja 20.3.2018 annetussa tuomiossa Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, 35 kohta) unionin tuomioistuin ei sen sijaan ole soveltanut edellytystä, joka koskee suojellun oikeudellisen intressin samuutta.
- 22) Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, onko idem- osatekijää arvioitaessa otettava muiden seikkojen ohella huomioon eri jäsenvaltioiden alueilla toimineiden kartellien alueelliset vaikutukset analogisesti 18.5.2006 annetussa tuomiossa Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio (C-397/03 P, EU:C:2006:328), 29.6.2006 annetussa tuomiossa Showa Denko v. komissio (C-289/04 P, EU:C:2006:431) ja 14.2.2012 annetussa tuomiossa Toshiba Corporation ym. (C-17/10, EU:C:2012:72, 99–103 kohta) hyväksytyt ratkaisun kanssa.
- 23) Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa pääasian osalta, että Itävallan kilpailuviranomaisen käsityksen mukaan Saksan kilpailuviranomaisen lopullisella päätöksellä määrättyssä sakossa ei ole otettu huomioon kartellin vaikutuksia Itävallassa. Saksan kilpailuviranomaisen varajohtajan 28.6.2019 päivätyn lausunnon mukaan tämän viranomaisen päätöksissä määrätään lähtökohtaisesti seuraamuksia ainoastaan kilpailua rajoittavista vaikutuksista Saksassa. Oberlandesgericht Wien katsoi asian olevan kuitenkin päinvastoin sen vuoksi, että Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä riidanalaiselle puhelinkeskustelulle oli annettu erityinen painoarvo.
- 24) Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa sitä, että Nordzuckerin on todettava syyllistyneen rikkomiseen, koskevasta vaatimuksesta, että Itävallan kilpailuviranomainen on myöntänyt tälle yritykselle sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevia toimenpiteitä kansallisen oikeuden nojalla. Se toteaa, että 18.6.2013 annetun tuomion Schenker & Co. ym. (C-681/11, EU:C:2013:404) mukaan kansallinen kilpailuviranomainen voi poikkeuksellisesti tyytyä ainoastaan toteamaan rikkomisen sakkoa määräämättä, ja se pohtii, onko ne bis in idem -periaatetta sovellettava tällaiseen rikkomisen toteamista koskevaan menettelyyn. Unionin tuomioistuin on näet katsonut muun muassa 14.2.2012 antamansa tuomion Toshiba Corporation ym. (C-17/10, EU:C:2012:72) 94 kohdassa, että tätä periaatetta on noudatettava ainoastaan menettelyissä, joiden tarkoituksena on sakkojen määrääminen.
- 25) Näissä olosuhteissa Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko kilpailuoikeutta koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ne bis in idem -periaatteen sovellettavuudelle asetettua kolmatta edellytystä eli sitä, että kyse on oltava samasta suojellusta oikeudellisesta intressistä, sovellettava myös silloin, kun kahden jäsenvaltion kilpailuviranomaisten on samojen tosiseikkojen ja samojen henkilöiden osalta sovellettava kansallisten oikeussääntöjen ohella myös samoja unionin oikeussääntöjä (tässä tapauksessa SEUT 101 artiklaa)?
- Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi:
- 2) Onko tällaisessa tapauksessa, jossa sovelletaan rinnakkain unionin kilpailuoikeutta ja kansallista kilpailuoikeutta, kyseessä sama suojeltu oikeudellinen intressi?

- 3) Onko lisäksi ne bis in idem -periaatetta sovellettaessa merkitystä sillä, onko jäsenvaltion kilpailuviranomaisen tekemässä ajallisesti ensimmäisessä sakkopäätöksessä otettu huomioon kilpailuoikeuden rikkomisen tosiasialliset vaikutukset toiseen jäsenvaltioon, jonka kilpailuviranomainen on antanut vasta tämän ajankohdan jälkeen ratkaisun toteuttamassaan kilpailuoikeudellisessa menettelyssä?
- 4) Onko myös menettelyssä, jossa osapuolen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan osallistumisen vuoksi voidaan ainoastaan todeta sen rikkoneen kilpailuoikeutta, kyseessä ne bis in idem -periaatteen soveltamisalaan kuuluva menettely, vai voidaanko tällainen pelkkä rikkomisen toteaminen tehdä sakon määräämistä koskevan (toisessa jäsenvaltiossa toteutetun) aiemman menettelyn lopputuloksesta riippumatta?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja kolmas kysymys

- 26 Ensimmäisellä ja kolmannella kysymyksellään, jotka on syytä tutkia yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko perusoikeuskirjan 50 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltion kilpailuviranomainen toteuttaa yritystä koskevan menettelyn tai määrää sille mahdollisesti sakon SEUT 101 artiklan ja vastaavien kansallisen kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta sellaisen käyttäytymisen perusteella, jolla on ollut kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus tämän jäsenvaltion alueella, vaikka toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on jo maininnut tämän käyttäytymisen SEUT 101 artiklan ja tämän toisen jäsenvaltion kilpailuoikeuden vastaavien säännösten rikkomista koskevan menettelyn päätteeksi kyseisen yrityksen osalta tekemässään lopullisessa päätöksessä.
- 27 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa erityisesti saada selvennystä siihen, mitkä ovat merkitykselliset kriteerit sen arvioimiseksi, ovatko molemmat kansalliset kilpailuviranomaiset antaneet ratkaisun samoista tosiseikoista.

Alustavat huomautukset

- 28 On muistutettava, että ne bis in idem -periaate on unionin oikeuden peruseriaate (tuomio 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, 59 kohta), joka nykyään vahvistetaan perusoikeuskirjan 50 artiklassa.
- 29 Perusoikeuskirjan 50 artiklassa määrätään, että ”ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti”. Ne bis in idem -periaate siis kieltää sekä mainitussa artiklassa tarkoitettujen syytteiden että rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyyden samasta teosta samalle henkilölle (tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 30 Kyseessä olevien menettelyiden ja seuraamusten rikosoikeudellisen luonteen arvioimisessa, joka on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävä, kolmella kriteerillä on merkitystä. Ensimmäinen kriteereistä koskee rikkomisen oikeudellista luonnehdintaa kansallisessa

oikeudessa, toinen rikkomisen luonnetta ja kolmas sen seuraamuksen ankaruutta, joka tekijälle voidaan määrätä (ks. vastaavasti tuomio 5.6.2012, Bonda, C-489/10, EU:C:2012:319, 37 kohta ja tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 26 ja 27 kohta).

- 31 Tässä yhteydessä on muistutettava, että perusoikeuskirjan 50 artiklan soveltaminen ei rajoitu ainoastaan kansallisen oikeuden mukaan rikosoikeudellisina pidettäviin menettelyihin ja seuraamuksiin vaan ulottuu mainitunlaisesta kansallisen oikeuden luokittelusta riippumatta menettelyihin ja seuraamuksiin, joita on pidettävä luonteeltaan rikosoikeudellisina edellä mainitussa kohdassa tarkoitettujen kahden muun kriteerin perusteella (ks. vastaavasti tuomio 20.3.2018, Menci, (C-524/15, EU:C:2018:197, 30 kohta).
- 32 Unionin tuomioistuin on lisäksi jo katsonut, että kilpailuoikeudellisissa menettelyissä, joiden tarkoituksena on sakkojen määrääminen, on noudatettava ne bis in idem -periaatetta. Kyseinen periaate estää kilpailuasioissa toteamasta uudelleen, että yritys on syyllistynyt sellaiseen kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen, tai ryhtymästä sitä kohtaan uudelleen toimenpiteisiin sellaisen kilpailunvastaisen käyttäytymisen perusteella, josta sille on jo määrätty seuraamus tai jonka osalta on todettu, että se ei ole vastuussa siitä, sellaisella aiemmalla ratkaisulla, johon ei enää voida hakea muutosta (tuomio 14.2.2012, Toshiba Corporation ym., C-17/10, EU:C:2012:72, 94 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, 28 kohta).
- 33 Tästä seuraa, että ne bis in idem -periaatteen soveltaminen kilpailuoikeudellisissa menettelyissä edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä, eli yhtäältä sitä, että aikaisempi lopullinen ratkaisu on olemassa (bis-edellytys), ja toisaalta sitä, että aikaisempi ratkaisu ja sen jälkeiset menettelyt tai ratkaisut koskevat samaa käyttäytymistä (idem-edellytys).

Bis-edellytys

- 34 Bis-edellytyksestä on muistutettava, että jotta voitaisiin katsoa, että ratkaisulla on lausuttu lopullisesti toisen menettelyn kohteena olevista tosiseikoista, on tarpeen paitsi, että kyseisestä ratkaisusta on tullut lopullinen, myös se, että ratkaisu on annettu pääasiasta tehdyn arvioinnin perusteella (ks. analogisesti tuomio 5.6.2014, M, C-398/12, EU:C:2014:1057, 28 ja 30 kohta).
- 35 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toteamuksista ilmenee, että Saksan kilpailuviranomaisen lopullinen päätös on edellisessä kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettu aikaisempi lopullinen ratkaisu.

Idem-edellytys

- 36 Idem-edellytyksestä on todettava, että perusoikeuskirjan 50 artiklan sanamuodosta ilmenee, että siinä kielletään se, että samaa henkilöä syytetään tai hänelle määrätään rangaistus useamman kuin yhden kerran samasta rikoksesta.
- 37 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ennakkoratkaisupyynnössään toteaa, pääasiassa kyseessä olevat eri menettelyt ja seuraamukset koskevat samoja oikeushenkilöitä eli Nordzuckeria ja Südzuckeria.

- 38 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan arvioitaessa, onko kyseessä sama rikkominen, merkityksellinen kriteeri on tapahtuneiden tekojen samuus, ymmärrettynä joukkona konkreettisia ja toisiinsa erottamattomasti liittyviä seikkoja, jotka ovat johtaneet kyseisen henkilön lainvoimaiseen vapauttamiseen tai tuomitsemiseen. Perusoikeuskirjan 50 artiklassa kielletään siis määräämästä useita luonteeltaan rikosoikeudellisia seuraamuksia samasta teosta tässä tarkoituksessa vireille pantujen eri menettelyjen päätteeksi (ks. tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 35 kohta ja tuomio 20.3.2018, Garlsson Real Estate ym., C-537/16, EU:C:2018:193, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 39 Lisäksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseisten tekojen tai suojatun oikeudellisen intressin oikeudellisella luonnehdinnalla kansallisessa oikeudessa ei ole merkitystä todettaessa, että kyseessä on sama rikkominen, koska perusoikeuskirjan 50 artiklassa annetun suojan ulottuvuus ei voi vaihdella jäsenvaltiosta toiseen (tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 36 kohta ja tuomio 20.3.2018, Garlsson Real Estate ym., C-537/16, EU:C:2018:193, 38 kohta).
- 40 Sama pätee perusoikeuskirjan 50 artiklassa vahvistetun *ne bis in idem* -periaatteen soveltamiseen unionin kilpailuoikeuden alalla, koska tässä määräyksessä annetun suojan ulottuvuus ei voi vaihdella sen eri soveltamisalasta toiseen, jollei unionin oikeudessa toisin säädetä (tänään annettu tuomio *bpost*, C-117/20, 35 kohta).
- 41 Kun kyse on teon samuutta koskevasta kriteeristä, sitä, ovatko yritykset menettelleet tavalla, jonka tarkoituksena on ollut estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai josta on seurannut, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy, ei nimittäin voida arvioida abstraktisti vaan tutkinnan on kohdistuttava alueeseen ja tuotemarkkinoihin, joilla kyseisellä menettelyllä on ollut tällainen tarkoitus tai vaikutus, ja ajanjaksoon, jonka aikana kyseisellä menettelyllä on ollut tällainen tarkoitus tai vaikutus (ks. analogisesti tuomio 14.2.2012, Toshiba Corporation ym., C-17/10, EU:C:2012:72, 99 kohta ja tuomio 25.2.2021, Slovak Telekom, C-857/19, EU:C:2021:139, 45 kohta).
- 42 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, joka on yksin toimivaltainen lausumaan tosiseikoista, tehtävänä on ratkaista, koskeeko sen käsiteltävänä oleva asia samoja tosiseikkoja, jotka ovat johtaneet Saksan kilpailuviranomaisen tekemään lopulliseen päätökseen, kun huomioon otetaan tässä päätöksessä kyseessä oleva alue, tuotemarkkinat ja ajanjakso. Kyseisen tuomioistuimen on siis varmistuttava kyseisen päätöksen ulottuvuudesta. Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 68 kohdassa totesi, asetuksen N:o 1/2003 12 artiklan 1 kohdan mukaan kansallinen tuomioistuin voi kansallisen kilpailuviranomaisen avustuksella pyytää toisen jäsenvaltion kilpailuviranomaiselta oikeutta tutustua tämän tekemään päätökseen sekä tämän päätöksen sisältöä koskeviin tietoihin. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin esittää kansalliselle tuomioistuimelle unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja tämän ulottuvuuden arvioinnin yhteydessä.
- 43 Tässä yhteydessä asiakirja-aineistosta ilmenee, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymykset liittyvät erityisesti siihen, että Itävallassa vireillä olevat menettelyt perustuvat yhteen tosiseikkaan eli riidanalaiseen puhelinkeskusteluun, jossa oli kyse Itävallan sokerimarkkinoista ja joka on jo mainittu Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä. Tämä tuomioistuin pohtii, täyttyykö edellytys, jonka mukaan tosiseikkojen on oltava samat, kun otetaan huomioon tähän päätökseen sisältyvä maininta puhelinkeskustelusta.

- 44 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 41 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, on siten täsmennettävä, että pelkästään se seikka, että jäsenvaltion viranomaisen mainitsee päätöksessä, jossa unionin kilpailuoikeuden sekä kyseisen jäsenvaltion oikeuden vastaavien säännösten rikkominen todetaan, toisen jäsenvaltion alueeseen liittyvän tosiseikan, ei voi riittää siihen, että katsottaisiin, että tämä tosiseikka on ollut menettelyjen perustana tai että tämä viranomaisen on ottanut sen huomioon yhtenä kyseisen rikkomisen muodostavana tekijänä. On vielä selvitettävä, onko tämä viranomaisen ottanut tosiasiaa kantaa kyseiseen tosiseikkaan, kun se on todennut rikkomisen, määrittänyt menettelyn kohteena olevan henkilön vastuun rikkomisesta ja mahdollisesti määrännyt sille seuraamuksen, siten, että kyseisen rikkomisen on katsottava kattavan tämän toisen jäsenvaltion alueen (ks. analogisesti tuomio 14.2.2012, Toshiba Corporation ym., C-17/10, EU:C:2012:72, 101 ja 102 kohta).
- 45 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on kaikkien merkityksellisten seikkojen arvioinnin perusteella selvittää, onko Saksan kilpailuviranomaisen lopullisen päätöksen tarkoituksena ollut todeta kyseessä oleva kartelli ja määrätä siitä seuraamus siltä osin kuin sen kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus kohdistui tarkastelujaksolla paitsi Saksan markkinoihin myös Itävallan markkinoihin.
- 46 Tämän arvioinnin yhteydessä on muun muassa tutkittava, ovatko Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä todettujen tosiseikkojen perusteella tekemät oikeudelliset arvioinnit koskeneet yksinomaan Saksan sokerimarkkinoita vai myös Itävallan sokerimarkkinoita. Merkitystä on myös sillä, onko Saksan kilpailuviranomainen laskiessaan sakkoa, joka perustuu kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olleilla markkinoilla saatuun liikevaihtoon, käyttänyt laskentaperusteena yksinomaan Saksassa toteutunutta liikevaihtoa (ks. analogisesti tuomio 14.2.2012, Toshiba Corporation ym., C-17/10, EU:C:2012:72, 101 kohta).
- 47 Siinä tapauksessa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kaikkien merkityksellisten seikkojen arvioinnin päätteeksi, että Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä ei ole todettu pääasiassa kyseessä olevan kartellin kilpailua rajoittavaa tarkoitusta tai vaikutusta Itävallan alueella ja määrätty siitä seuraamusta, tämän tuomioistuimen olisi todettava, että sen käsiteltäväksi saatettu menettely ei koske samoja tosiseikkoja kuin ne, joihin Saksan kilpailuviranomaisen lopullinen päätös perustuu, joten perusoikeuskirjan 50 artiklassa tarkoitettu *ne bis in idem* -periaate ei ole esteenä uusille menettelyille ja mahdollisille uusille seuraamuksille (ks. analogisesti tuomio 14.2.2012, Toshiba Corporation ym., C-17/10, EU:C:2012:72, 103 kohta).
- 48 Päinvastaisessa tapauksessa, jossa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että Saksan kilpailuviranomaisen lopullisessa päätöksessä on todettu pääasiassa kyseessä olevan kartellin kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus myös Itävallan alueella ja määrätty siitä seuraamus, tämän tuomioistuimen olisi todettava, että sen käsiteltäväksi saatettu menettely koskee samoja tosiseikkoja kuin ne, joihin Saksan kilpailuviranomaisen lopullinen päätös perustuu. Tällainen menettelyjen ja mahdollisten seuraamusten päällekkäisyys merkitsisi perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun perusoikeuden rajoittamista.

Perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun perusoikeuden mahdollisen rajoittamisen oikeuttaminen

- 49 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa täydellinen vastaus, on lisättävä, että perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun perusoikeuden rajoitus, sellaisena kuin siitä on kyse tämän tuomion 48 kohdassa tarkoitettuna tilanteessa, voidaan oikeuttaa perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan nojalla (tuomio 27.5.2014, Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 55 ja 56 kohta ja tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 40 kohta).

- 50 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Kyseisen kohdan toisen virkkeen mukaan on niin, että suhteellisuusperiaatteen mukaisesti näitä oikeuksia ja vapauksia koskevia rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.
- 51 Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä mainituista edellytyksistä ja erityisesti siitä, onko perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun perusoikeuden rajoitus, joka johtuu kahden kansallisen kilpailuviranomaisen toteuttamien menettelyjen ja mahdollisten seuraamusten määräämisen päällekkäisyydestä, yleisen edun mukainen, on korostettava, että SEUT 101 artikla on oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluva määräys, jossa kielletään kartellit ja jolla pyritään sisämarkkinoiden toiminnan kannalta välttämättömään tavoitteeseen taata se, ettei kilpailu näillä markkinoilla vääristy (ks. vastaavasti tuomio 1.6.1999, *Eco Swiss*, C-126/97, EU:C:1999:269, 36 kohta ja tuomio 13.7.2006, *Manfredi ym.*, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 31 kohta).
- 52 Kun otetaan huomioon se merkitys, joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä annetaan tälle yleisen edun mukaiselle tavoitteelle, luonteeltaan rikosoikeudellisten menettelyiden ja seuraamusten päällekkäisyys voi olla perusteltua silloin, kun mainituilla menettelyillä ja seuraamuksilla pyritään tällaisen tavoitteen saavuttamiseksi toisiaan täydentäviin päämääriin, joiden kohteena mahdollisesti ovat kyseessä olevan saman rangaistavan teon eri ulottuvuudet (ks. vastaavasti tuomio 20.3.2018, *Menci*, (C-524/15, EU:C:2018:197, 44 kohta).
- 53 Tässä yhteydessä on muistutettava jäsenvaltioiden viranomaisten tehtävästä unionin kilpailuoikeuden noudattamisen osalta, että asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä luodaan tiivis yhteys SEUT 101 artiklaan perustuvan kartellikiellon ja kansallisen kilpailuoikeuden vastaavien säännösten välille. Kun kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa kartellit kieltäviä kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 101 artiklassa tarkoitetulla tavalla, kyseisen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan sen kanssa rinnakkain on sovellettava myös SEUT 101 artiklaa (tuomio 14.2.2012, *Toshiba Corporation ym.*, C-17/10, EU:C:2012:72, 77 kohta ja tuomio 13.12.2012 *Expedia*, C-226/11, EU:C:2012:795, 18 kohta).
- 54 Asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan kansallisen kilpailuoikeuden soveltaminen ei saa johtaa sellaisten kartellien kieltämiseen, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos ne eivät rajoita kilpailua SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla (tuomio 13.12.2012, *Expedia*, C-226/11, EU:C:2012:795, 19 kohta).
- 55 Näistä säännöksistä, kun niitä luetaan yhdessä asetuksen N:o 1/2003 johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen kanssa, ilmenee, että kansallisen kilpailulainsäädännön soveltaminen ei saa johtaa SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen sopimusten, päätösten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kieltämiseen, jos niitä ei ole kielletty myös tässä määräyksessä. Soveltaminen ei toisin sanoen saa johtaa eri tulokseen kuin se, joka seuraisi viimeksi mainitun määräyksen soveltamisesta.
- 56 Siten tilanteessa, jossa kaksi kansallista kilpailuviranomaista toteuttaa menettelyn ja määrää seuraamuksen samojen tosiseikkojen pohjalta varmistaakseen SEUT 101 artiklan ja kansallisen oikeutensa vastaavien säännösten mukaisesti kartellikiellon noudattamisen, nämä molemmat

viranomaiset pyrkivät samaan yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen eli sen takaamiseen, ettei kilpailua sisämarkkinoilla vääristetä kilpailua rajoittavilla sopimuksilla, yritysten yhteenliittymien päätöksillä tai yhdenmukaistetuilla menettelytavoilla.

- 57 Näin ollen on katsottava, että menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyyttä ei missään tapauksessa voida oikeuttaa perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan nojalla, jos ne eivät kohdistu toisiaan täydentäviin päämääriin, joiden kohteena ovat kyseessä olevan teon eri ulottuvuudet, tämän tuomion 52 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla.
- 58 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että perusoikeuskirjan 50 artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion kilpailuviranomainen toteuttaa yritystä koskevan menettelyn tai määrää sille mahdollisesti sakon SEUT 101 artiklan ja vastaavien kansallisen kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta sellaisen käyttäytymisen perusteella, jolla on ollut kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus tämän jäsenvaltion alueella, vaikka toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on jo maininnut tämän käyttäytymisen SEUT 101 artiklan ja tämän toisen jäsenvaltion kilpailuoikeuden vastaavien säännösten rikkomista koskevan menettelyn päätteeksi kyseisen yrityksen osalta tekemässään lopullisessa päätöksessä, kunhan tämä päätös ei perustu toteamukseen kilpailua rajoittavasta tarkoituksesta tai vaikutuksesta ensin mainitun jäsenvaltion alueella.

Toinen kysymys

- 59 Kun otetaan huomioon ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen annettu vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Neljäs kysymys

- 60 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuimien tiedustele neljännellä kysymyksellään lähinnä, onko perusoikeuskirjan 50 artiklaa tulkittava siten, että ne bis in idem -periaatetta voidaan soveltaa kilpailuoikeuden soveltamista koskevaan menettelyyn, jossa asianomaisen osapuolen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan osallistumisen vuoksi voidaan vain todeta, että tätä oikeutta on rikottu.
- 61 Ensinnäkin on muistutettava, että kuten tämän tuomion 32 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, ne bis in idem -periaate estää kilpailuasioissa toteamasta uudelleen, että yritys on syyllistynyt kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen tai että sitä vastaan ryhdytään toimenpiteisiin sellaisen kilpailunvastaisen käyttäytymisen perusteella, josta sille on määrätty seuraamus tai jonka osalta on todettu, ettei se ole vastuussa siitä, sellaisella aiemmalla ratkaisulla, johon ei enää voida hakea muutosta.
- 62 Ne bis in idem -periaatteen tarkoituksena on siten estää se, että yrityksen osalta ”todetaan uudelleen, että yritys on syyllistynyt kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen, tai ryhdytään sitä kohtaan uudelleen toimenpiteisiin”, mikä edellyttää sitä, että tämän yrityksen on todettu syyllistyneen kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen tai sen osalta on todettu, että se ei ole vastuussa siitä, sellaisella aiemmalla ratkaisulla, johon ei enää voida hakea muutosta. Läheisesti res judicata -periaatteeseen liittyvänä periaatteena sen tarkoituksena on varmistaa oikeusvarmuus ja oikeudenmukaisuus, ja sillä varmistetaan, että kun kyseistä henkilöä on syytetty ja mahdollisesti

- rangaistu, hänellä on varmuus siitä, ettei häntä vastaan tulla käymään uudelleen menettelyä samasta rikkomisesta (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, 29 ja 33 kohta).
- 63 Tästä seuraa, että luonteeltaan rikosoikeudellisten menettelyjen aloittaminen voi sellaisenaan kuulua *ne bis in idem* -periaatteen soveltamisalaan riippumatta siitä, johtaako menettely tosiasiallisesti seuraamuksen määräämiseen.
- 64 Toiseksi on todettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklaa sekä asetuksen N:o 1/2003 5 artiklaa ja 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että jos SEUT 101 artiklaa todetaan rikotun, kansalliset kilpailuviranomaiset voivat poikkeuksellisesti tyytyä toteamaan tämän rikkomisen sakkoa määräämättä, jos asianomainen yritys on osallistunut sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan (tuomio 18.6.2013, Schenker & Co. ym., C-681/11, EU:C:2013:404, 50 kohta). Sen varmistamiseksi, että sakon määräämättä jättäminen sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan kansallisen ohjelman perusteella ei olisi vastoin SEUT 101 artiklan tehokasta ja yhtenäistä soveltamista, tällaista kohtelua ei pidä myöntää muissa kuin täysin poikkeuksellisissa tapauksissa, kuten silloin, kun yrityksen tekemällä yhteistyöllä on ollut ratkaiseva merkitys kartellin havaitsemisessa ja tehokkaiden seuraamusten määräämisessä (tuomio 18.6.2013, Schenker & Co. ym., C-681/11, EU:C:2013:404, 47 ja 49 kohta).
- 65 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 92 kohdassa totesi, tästä seuraa, että sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä ei missään tapauksessa taata automaattisesti yritykselle, joka pyytää saada osallistua sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan ohjelmaan.
- 66 Näissä olosuhteissa on katsottava, että *ne bis in idem* -periaatetta voidaan soveltaa kilpailuoikeuden soveltamista koskevaan menettelyyn huolimatta siitä, että koska asianomainen yritys, joka on jo ollut toisen lopulliseen päätökseen johtaneen menettelyn kohteena, osallistuu sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan, tämä uusi menettely voi johtaa ainoastaan sen toteamiseen, että kilpailuoikeutta on rikottu, sanotun kuitenkin rajoittamatta ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen annettua vastausta.
- 67 Kaiken edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että perusoikeuskirjan 50 artiklaa on tulkittava siten, että *ne bis in idem* -periaatetta voidaan soveltaa kilpailuoikeuden soveltamista koskevaan menettelyyn, jossa asianomaisen osapuolen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan osallistumisen vuoksi voidaan vain todeta, että kilpailuoikeutta on rikottu.

Oikeudenkäyntikulut

- 68 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion kilpailuviranomainen toteuttaa yritystä koskevan menettelyn tai määrää sille mahdollisesti sakon SEUT 101 artiklan ja vastaavien kansallisen kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta sellaisen käyttäytymisen perusteella, jolla on ollut kilpailua rajoittava tarkoitus tai vaikutus tämän jäsenvaltion alueella, vaikka toisen jäsenvaltion kilpailuviranomainen on jo maininnut tämän käyttäytymisen SEUT 101 artiklan ja tämän toisen jäsenvaltion kilpailuoikeuden vastaavien säännösten rikkomista koskevan menettelyn päätteeksi kyseisen yrityksen osalta tekemässään lopullisessa päätöksessä, kunhan tämä päätös ei perustu toteamukseen kilpailua rajoittavasta tarkoituksesta tai vaikutuksesta ensin mainitun jäsenvaltion alueella.
- 2) Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaa on tulkittava siten, että *ne bis in idem*-periaatetta voidaan soveltaa kilpailuoikeuden soveltamista koskevaan menettelyyn, jossa asianomaisen osapuolen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan kansalliseen ohjelmaan osallistumisen vuoksi voidaan vain todeta, että kilpailuoikeutta on rikottu.

Allekirjoitukset